

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

68. Comparatur cum Thucydide.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

infelicissimum, qui tam vigorem corporis in exercitationibus eloquentiae penè consump-
fisset, pastoritia fistula exciperetur à populo,
Nautae verdè temulenti suggestum tenerent,
& regnarent in foro. Quo audito Satyrus pe-
tijt, num aliquos Euripidis, aut Sophoclis ver-
sus teneret memoria: Et perbellè, inquit De-
mosthenes, mox eum recitantem audiuit, vo-
cemque inconditam, & vultum, & gestum
oratoris reformauit, finxitque in melius: ex
quo non mediocrem actionis fructum Demo-
sthenes est consequutus. Quantam sibi vim fa-
ceret, declarant illa, quòd indecorum humeri
motum suffixo versiculo coercuerit: quòd in
spelunca, dimidia parte capitis rasa, ad fouen-
dam laboris assiduitatè abdiderit, quòd se Ne-
optolemo mimo decem millia drachmarum
dederit, vt integros verborum ambitus vno
spiritu pronuntiaret: quòd denique calculis
ore insertis saepe multum, ac diu loquutus
fuerit. Haec quidem naturae parum felicitatis
indicia extiterunt.

Ciceroni promptior vis, & alacritas fuit,
nisi quòd laterum imbecillitate nonnihil ini-
tio laborauit, quòd continua exercitatione
in eloquentiae puluere tritus, ita emendauit, vt
inter omnes oratores, si quando multi dice-
rent, ad perorationem, in qua vehementiores
essent emissiones, & vox còtentiore referuare-
tur. Vnus illi cum Roscio Comædo, & Aesopo
tragædiarum actore, non parum contulit ad
actionem, sicut Demostheni satyrum peruti-
lem fuisse nouerat. Credibile est certè ambos
oratores tanto, & tam acri studio, continua-
que exercitatione, à qua non honorum decur-
sus, non aratis flexus auocabat, ad summam
aggendi laudem efforuisse. Cum praesertim ad
vtrumque audiendum, magni ex Graecia, tota-
que Italia concursus fierent. Verum vt in alto
quoque mari grandiora piscium corpora vi-
suntur: sic M. Tullius cum id nactus esset im-
perium, quod ipsi quibus orbis regionibus
erat defintum, ipseque per omnia honorum
curricula deuctus, ad illud tandem dignita-
tis fastigium deuenisset, quòd nomine Consul-
atus re ipsa Dictatura extitit, longè vberiores,
atque illustriores eloquentiae successus reli-
quit, quàm Demosthenes, cui & vrbs fortu-
na contractior, & morum, rerumque gestarum
ratio, ad tantum gloriæ apicem deuenire
non permisit, nisi quis fortè concitatos à
Demosthene in Philippum Macedonem, tam
infelici exitu concionum fluctus, cum tot

clarissimis M. Tullij rebus gestis velit compa-
rare. Cicero, vt ipse iure praedicat, senarum, &
bonos omnes, legis Agrariae, maxima, unque
largitionum metu liberauit. Agrum Campa-
num conseruauit: potentissimis viris, qui sta-
tum reip. conuulsuri videbantur, tanquam
insano torrenti se obiecit, & compressit: An-
tonium suum collegam cupidum prouinciae,
multa in repub. molientem, patientia atque
obsequio mitigauit: Catilinae coniurationem
vnam, post sepringentos ferme annos, à qui-
bus Roma condita erat, periculosissimam, atque
fueritissimam extinxit, & interata iugulis ci-
uitatis tela coniuratorum nefarijs manibus
extorsit. Et quod magna authoritatis fuit, O-
ctauium Cæsarem adolecentulum exercitijs
Romanis praefecit, Imperatorio titulo orna-
uit, Antonium Consulem eiecit, & profliga-
uit de cuius salute iam tunc erat conclama-
tum, si Augustus in fide steterit, sed quem non
potuit viuam, vltus est etiam mortuum, &
Ciceronis cineres in Antoniorum perpetuum
dedecus, Casare ipso ita dispensante surrexe-
runt. Concludamus hunc locum cum Plinio,
Te dicente, legem Agrariam, hoc est, alimenta
sua abdicauerunt tribus: te suadente, Roscio,
theatralis auctori legis, ignouerunt, notataf-
que se discrimine sedis, a quo animo tulerunt:
te orante, proscriptorum liberos petere pu-
duit, tuum Catilina fugit ingenium: tu M.
Antonium proseripisti. *salus primus omnium
parens patria appellata*, primus in toga trium-
phum, linguaeque lauream merite, facundiae,
Latinarumque literarum parens: atque, vt Di-
ctator Caesar, hostis quondam tuus, de te
scripsit, omnium triumphorum lauream adep-
te maiorem; quantum plus est, ingenij Roma-
ni terminos in tantum promouisse, quam im-
perij. Ceteros comparationum locos vide in
tractatu de imitatione. Nunc Ciceronem et-
iam cum eminentissimis alijs Graecorum au-
thoribus conferamus.

Demosth.
ex si 7a ali-
qua Mace-
donica hi-
storia Luci-
anus exag-
gerat in De-
mosth. en-
comio, sed
nimis ora-
torie. imo
positio.

Plin. lib. 7.

Comparatur cum Thucydide.

CAPVT LXVIII.

Res sunt praecipuae in Thucydide virtutes, *Tres practi-*
quas Orator noster non modo accurate est *qua Thucy-*
imitatus, sed etiam feliciter superauit. *dus virtu-*
Prima est *vis*, innata sensuum generosi-
tas, in quibus nihil humile, nihil demissum,
tas, in quibus nihil humile, nihil demissum,

Valer. Max.
lib. 8. cap. 7.
Demetr.

Has tamen
res gestas

nihil ad plebeiam mentem deiectum. Secunda est εὐκλόσις quaedam ab ipsa scilicet generositate defluens styli celsitudo. Tertia, quæ ingenij quasi soli, bonitatem, & sublimes inde surgentes satus exhilarat, illustrium verborum delectus, quem καλὴ ἰσχυρία appellat Halicarnassensis.

Vis istam generositatem in dictis intueri, audi Sthenelaidæ ad Athenienses responsum:

Thucyd. l. 1.

Mira sensum generositas in Thuci.

Τοὺς μὲν λόγους τοὺς πολλοὺς τῶν Ἀθηναίωνοῦ γινώσκω· ἐπαίνοσαντες γὰρ πολλὰ ταῦτα τοῦς, οὐδὲ μὲν ἀντιτίτων ὡς οὐκ ἀδύναστοι τοὺς ἡμετέρους ἐπιμάχους, καὶ τὴν Πελοπόννησον καί τι εἰ πρὸς τοὺς Μήδους ἐγένοντο ἀγαθὴ τότε, πρὸς καὶ ἡμᾶς κακοῖν, διπλάσιος ζημίας ἀξιοῖ εἶναι, ὅτε αὐτὸ ἀγοσθῶν κακοὶ γερύονται. Equidem quid sibi Athenienses velint cum ista verbosa oratione, non intelligo, quum enim multa de suis laudibus dixerint, nunquam tamen illud sunt inficiari, à se socios nostris, & Peloponnesum violari. Atqui si se viros bonos bello illo Medico præstiterunt, nuac autem iidem in nos sunt iniurij, digni sunt, qui dupli pœnam subeant, quod à bonis moribus in malos sunt dilapsi.

Hæc generosè dicta. Sed nec minus generosa sunt multa, quæ habet Tullius in Philippicis, quale est illud. At beneficio sū vltus tuo.

Cic. e. Phi lipp.

Quamquam illud ipsum, quod commemoras, semper præ me tuli: malui me tibi debere confiteri, quam cuiquam minus prudenti non satis gratus videri. Sed quo beneficio? quod me Brundisij non occideris? quem ipse victor qui tibi, ut tu te gloriari solebas, detulerat ex latronibus suis principatum, saluum esse voluisset, in Italiam ire iussisset, hunc tu occideres? Fac potuisse, quod est aliud P. C. beneficium latronum, nisi ut commemorare possint, ijs se dedisse vitam, quibus non ademerunt.

Cic splendor. Et generositas nihil Thucydideæ concedit. Sublimitas Thucydideæ.

Nihil generosius hac oratione fingi potest. Inscita sunt similia. Sublimitas Thucydidis maxime apparet in oratione Periclis, de non cedendo Lacedæmonijs, in Platæensium apologia, in consolatione Nicææ, ad exercitum. Vbi strenuus ille imperator, inter summas lacerati exercitus acerbitates ægrè trahens spiritum, sic incipit: Ἐτι μὲν καὶ ἐκ τῶν παρόντων, ἰὸ Ἀθληταῖοι, καὶ ἐπιμαχοὶ ἐλπίζα γρη῏ ἔχειν ἢ ἢ τινὲς καὶ ἐκ δεϊνοτέρων ἢ τοίων διῃσώθησιν. Μηδὲ χρεταμὲ μὲ μὰ δα

ἡμᾶς ἀγαν αὐτοὺς μήτε ταῖς ἐπιφοραῖς, μήτε τῶν: παρὰ τὴν ἀξίαν χακοπαδείας, &c. Quæ Græcè, & Latine retulimus suo loco, ubi quæ de Deo, & eius providentia obiter immiscet, faciunt grauem, & amplam sensibus orationem. Sed quæ sequuntur, etiam verborum delectu, & compositione, planè sunt magnifica: οἱ μὲ ποιοὶ τὸ οὐδὲν εἰρηκόων ἐπαίνοσι τὸ προσδόντα τῶ νόμῳ τὸ λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ πολέμων διαπομπνοῖς ἀγορεύει. Δὲ αὐτόν, &c. Ciceronis verò sensuum celsitudo, epicherematumque densitas maximè in Philippicis elucet καλὴ ἰσχυρία cum illo nata est. Hæc illi cum Thucydide communia. At sunt in Thucydide vitia permulta, ut animaduertit Halicarnassensis, quibus Ciceronis puritas nullo modo inficitur. Hic Cadmo Milesio, Aristæo Proconnesio, & cæteris superueniens, propriam quandam dicendi formam ab alijs non animaduertam, primus in historiam induxit. Primum in electione verborum, cuique genti peculiariam, & obsoletam, ac peregrinam dictionem, quæ tamen in suo genere pulchritudinem haberet, communi, suoque tempore vsitata lingue anteposuit. In iungendis autem, atque inter se aptandis maioribus, & minoribus particulis, grandem, austeram, asperam compositionem pro suavi, molli, & polita cõsestutus est. In figuris verborum adhibendis, quibus imprimis vetustiores superare contendebar, putidam diligentiam posuit, ut qui totos viginti septem annos in octo libris, quos solos reliquit, elaborandis consumpsit. Quos certè sursum, deorsum volutans, singulaque locutionum particulas morosius delimans, in eam incidit infelicitatem, similibus ingenijs perquam familiarem, ut multa præpostere diceret, inuenteret, obscuraret, perplexoque, & inextricabiles dictionum texeret labyrinthos.

Ciceronis celsitudo. Καλὴ ἰσχυρία.

Thucyd. vitia quibus Cicero caruit.

Infolix nimia diligentia.

In Cicerone nihil simile, verba siquidem habet pura, nitida, sonantia, obscuras archaismorum ineptias, quasi scopulos fugit. Compositionem texit delicatam, suauem, floridam; Et, quod maximum est, in toto orationis organaturalis est, ut nihil anxie, & putidè dicat, sed quasi argenteam venam naturali impetu ebullientem, & nunquam interstitentem, videas.

Com-